

dipam

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

Eylül 2020 | Sayı:8

"ABD 2020 Seçimleri Öncesi Türkiye-ABD İlişkileri" Yazı Dizisi

TÜRKİYE'NİN LİBYA'DAKİ ROLÜ: ABD-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNDE YENİDEN YAPILANMA MI?

Türkiye Ocak ayında, BM tarafından tanınan Ulusal Mutabakat Hükümetini (UMH) desteklemek için Libya'ya askeri birlikler göndermeye başladı. Nisan 2019'dan beri, BM tarafından tanınan rejim, amacı UMH'yi devirmek olan Halife Hafter liderliğindeki güçlerin saldırısıyla karşılaşılıyor.

UMH 2019 sonlarında, Türkiye'den "hava, kara ve deniz" alanlarında askeri destek talebinde bulunmuştu. Libya UMH ile güvenlik ve askeri alanda yapılan anlaşma TBMM'de, 2019'un sonlarında yürürlüğe girmesinden bir ay önce onaylandı. Anlaşmaya göre Türkiye'ye, başkent Trablus'u ve ülkenin batısının bir kısmını

kontrol eden Libya UMH'nin talebi üzerine UMH güçlerine askeri eğitim ve teçhizat sağlama yolunu açıyordu.

Destek talebi, bildirildiğine göre BAE, Mısır, Fransa ve Rusya tarafından desteklenen ve kendini askeri lider ilan eden Hafter'i defetmek için yapıldı. BM tarafından tanınan hükümet, 2015 yılında ülkenin meşru otoritesi olarak ElSerrac başkanlığında kuruldu. Geçen sonbaharda, Ankara ve Trablus, Akdeniz'deki sınırların yanı sıra askeri işbirliği konusunda önemli anlaşmalar imzaladı. Ankara ayrıca, Libya Ordusu'na destek sağlamak için askeri danışmanlar gönderdi. Şu anda Türkiye, Libya'da stratejik müttefiki olarak BM tarafından tanınan UMH'yi destekliyor.

Türkiye'nin Libya'daki askeri müdahalesi, Hafter'in Trablus'un kontrolünü ele geçirmesini engellemeyi başardı. Ancak Rusya'nın Hafter'e verdiği destek ise gerginliğin tırmanmasına neden oldu.

Rusya, Hafter'e askeri teçhizat sağlamayı resmen reddetmesine rağmen, Mayıs ayındaki BM raporu aksini gösterdi, Wagner Grubu ile birlikte yaklaşık 1.200 paralı Rus askerin Hafter'e destek verdiğini belirtti.

Türkiye'nin müdahalesi Fransa ile ilişkilerini gerdi ve bu çatışma, bir NATO müttefikini diğerinin karşısına çıkarmış oldu. Ancak çatışma, ABD ile Türkiye arasında daha fazla işbirliği olasılığını ortaya çıkaracak gibi görünüyor. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay, Haziran ayı başında yaptığı açıklamada, ikili işbirliği konusunda iyimser olduğunu ifade ederek, ABD ile Türkiye'nin işbirliğini derinleştirdiğini belirtti.

Temmuz ortasında, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Başkan Trump, Libya'da yakın

çalışma konusunda telefonda anlaştılar. Türkiye Cumhurbaşkanlığı'ndan yapılan bir açıklamada, "Erdoğan ve Trump, 100 milyar dolarlık ticaret hedefine ulaşılmasını ve Libya'da kalıcı istikrarın sağlanmasını sağlamak için iki müttefik arasında daha yakın çabalar üzerinde anlaştılar." şeklinde bir ayrıntı bildirildi. Ayrıca her iki başkanın da "Libya'da kalıcı istikrarı desteklemek için müttefikler olarak daha yakın işbirliği yapmayı kabul ettiklerini" belirtildi.

Geçtiğimiz günlerde Ankara'da Türk yetkililerle bir konuşma yapan ABD'nin Libya Büyükelçisi Richard Norland, Hürriyet Daily Mail'e verdiği bir röportajda şunları belirtti: "Trablus'taki atmosfer, bombardıman, topçu atışları ve ağır silahlar durunca değişti; kuşatma kaldırıldı ve Batı'daki Libyalılar bunu bir daha asla yaşamak istemiyorlar. Türkiye'nin varlığı, Trablus'a başka saldırı yapılmamasını sağlamaya yardımcı oluyor, bu olumlu bir gelişme." Büyükelçi Norland, "Amerikan politikasının temel ilkesinin, Libyalıların egemenliklerini ve kendi kaderlerinin kontrolünü yeniden geri kazanmasına yardımcı olmaya çalışmak olduğunu düşünüyorum" diye ekledi, ayrıca Washington'un Libya'da taraf seçmeyerek kolaylaştırıcı bir rol oynamaya çalıştığının da altını çizdi.

Büyükelçi Norland ve Türk yetkililer arasındaki konuşma, gerilimi azaltmaya yönelik somut, özel adımlar için bazı olasılıkları ortaya koymaya odaklandı. Norland, Sirte çevresindeki durum ve petrol üretiminin yeniden başlatılması gibi iki temel konuya vurgu yaptı.

Türkiye'nin NATO'nun önemli bir üyesi olarak konumu, Washington'ın da konumunu güçlendirebilir, çünkü UMH, Washington'ın Hafter'i destekleyen

ülkelere açık bir mesaj göndermesini beklemektedir. ABD'nin gerilimi azaltma konusunda Türkiye ile aynı tarafta olması ve görünüşte ABD'nin Türkiye'nin Libya'daki rolünü övmesi, bu iki devlet arasındaki ilişkiler için bir “yeniden yapılanma” olup olmayacağı sorusu gündeme gelebilir.

ABD ile Türkiye arasındaki ilişkiler, politika farklılıkları nedeniyle gerildi. Türkiye'nin Rusya'dan S-400 hava savunma sistemini satın alması ABD için bir endişe nedeni olmaya devam ediyor ve bu söz konusu gergin ilişkilerde payı olan faktörlerden biri. S-400 teslimatına tepki olarak, Temmuz 2019'da Trump yönetimi tarafından Türkiye'nin F-35 Müşterek Taarruz Uçağı programından çıkarıldığı duyurulmuştu. Ancak son dönemde S-400 füze sisteminin aktivasyonunda yaşanan belirsiz gecikme, Ankara'nın Washington'a dönüşünün bir işareti olarak görülebilir.

Buna ek olarak, Suriye'de iki devlet arasında, terörizmle olan ilişkileri nedeniyle Ankara'nın güçlü itirazları üzerine İslam Devleti'ne karşı ABD ile ortak olan Kürt liderliğindeki milislere odaklanan gerginlik de var.

İki devlet arasındaki ilişkilerin yeniden yapılanması, Doğu Akdeniz'deki gelişmelerden de etkilenebilir. Potansiyel hidrokarbon kaynaklarının araştırılması üzerindeki haklar, iki NATO müttefiki olan Türkiye ve Yunanistan'ı anlaşmazlığa düşürdü. Doğu Akdeniz'de tırmanan gerilim geçen ay başladı. Doğu Akdeniz'de tırmanan gerilim, geçen ay, Türkiye'nin geçtiğimiz yıl Libya ile anlaşığı ve Yunanistan'ın itiraz ettiği deniz yetki alanı ile örtüşen Atina ile Kahire arasındaki anlaşmanın ardından Ankara'nın tartışmalı bölgeye Oruç Reis Sismik Gemileri göndermesiyle başladı. Anlaşmazlıkların

ardından Fransa; Yunanistan, Kıbrıs ve İtalya tarafından yürütülen askeri tatbikata katılacağını belirtti.

Gerginliğin artmasından önce, Türkiye'nin söz konusu anlaşmazlıktaki vurgusu, Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'deki sondaj faaliyetlerine itiraz etmesi üzerineydi. Türkiye, kaynaklar üzerinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) de aynı haklara sahip olduğunu belirtti. Amerika'nın, iki komşu olan stratejik müttefiklerinin rekabeti, ABD-Türkiye ilişkileri için bir meydan okuma oluşturdu.

Libya'daki çatışma ikisi arasındaki işbirliğini muhakkak derinleştirmiş olsa da Türkiye-ABD ilişkilerinin yeniden yapılanması, ABD'nin Doğu Akdeniz'deki anlaşmazlığa nasıl tepki vereceği sorusunun cevabından etkilenecektir.

Referanslar

“Libya makes formal request for Turkish military support,” Daily Sabah, 26.09.2019. <https://www.dailysabah.com/politics/2019/12/26/libya-makes-formal-request-for-turkish-military-support>

Mejdoup, Khalid and Topcu, Gulsen, “Libya, Turkey made clear deal to repel Haftar attacks,” Anadolu Agency, 28.07.2020. <https://www.aa.com.tr/en/africa/libya-turkey-made-clear-deal-to-repel-haftar-attacks/1924492>

“US and Turkey coordinating in Libya conflict,” TRT World, 24.06.2020. <https://www.trtworld.com/africa/us-and-turkey-coordinating-in-libya-conflict-37539>

Jones, Dorian, “Analysts See Thaw in US – Turkey Relations,” VOA, 08.07.2020.

<https://www.voanews.com/usa/analysts-see-thaw-us-turkish-relations>

“Turkey, US agree to 'work closely' for Libya's stability,” TRT World, 15.07.2020.
<https://www.trtworld.com/africa/turkey-us-agree-to-work-closely-for-libya-s-stability-38133>

Demirtas, Serkan, “US hails Turkish presence, role in Libya,” Hurriyet Daily News, 17.08.2020.
<https://www.hurriyetdailynews.com/us-hails-turkish-presence-role-in-libya-157437>

“Turkey, UK discuss east Mediterranean as EU urges end to drilling,” TRT World, 28.08.2020.

<https://www.trtworld.com/turkey/turkey-uk-discuss-east-mediterranean-as-eu-urges-end-to-drilling-39295>

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

+90 216 310 30 40 info@dipam.org
+90 216 310 30 50 www.dipam.org
Murat Reis Mahallesi Gazi Caddesi No:69
Üsküdar/İstanbul

YAZAR HAKKINDA

Adında KHAERANI, DİPAM'da "Araştırmacı" olarak görev almaktadır. Aralık 2009'da Londra Halkla İlişkiler Okulu-Jakarta'dan Kitle İletişim dalında Sanat Lisansını (Hons) aldıktan sonra, 2010-2011 yılları arasında Pakistan - Jakarta Diplomatik Misyonunda Basın Bölümü'ne Basın Ataşesi Asistanı olarak katılmıştır. "Güney Çin Deniz Uyuşmazlıkları Durumunda ASEAN'ın Çatışma Yönetimindeki Rolü" başlıklı teziyle 2016 yılında İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler alanında yüksek lisansını tamamlamıştır. Ayrıca Washington DC'de bulunan Turkish Heritage Organization'da (THO) yerleşik olmayan araştırmacı olarak yer almaktadır.